

En utvärdering av lämplig jakttid för varg i Skandinavien.

En rapport från SKANDULV/Olof Liberg, 2012-03-28

Den kanske viktigaste aspekten att ta hänsyn till när man ska fastställa jakttider för en djurart är de etiska implikationerna. För varg finns två sådana, nämligen risken att beroende valpar blir av med sina föräldrar, och att en dräktig tik blir av med sin partner, med åtföljande försörjningsproblem för henne och valparna första tiden efter den kommande födseln. Båda dessa aspekter har behandlats i en tidigare rapport från SKANDULV (Liberg et al. 2009). De data som presenterades i den rapporten gäller i allt väsentligt fortfarande. Här gör vi en sammanfattning av dessa med viss uppdatering, främst från våra erfarenheter av licensjakterna i Sverige 2010 och 2011.

En stor internationell översikt av överlevnaden hos valpar som förlorat den ena eller båda föräldrarna som innefattade nästan 150 fall, visade att så länge en av föräldrarna eller en annan vuxen varg fanns kvar hos valparna hade dessa en god överlevnadschans även när bortfallet inträffade under sensommar och tidig höst (Brainerd et al. 2008). När inget vuxet djur fanns kvar i reviret sjönk överlevnaden drastiskt, men ökade med valparnas ålder. När valparna uppnått minst sex månaders ålder överlevde åtminstone några av dem i fyra av sex undersökta fall. Dock mättes aldrig dödligheten hos valparna kvantitativt utan materialet indelades endast i två grupper, samtliga valpar dör respektive minst en överlever. Vi vet alltså inte med säkerhet hur stor andel av valparna som överlevde i de olika fallen.

Vid licensjakterna i Sverige 2010 och 2011, sköts den ena föräldern bort från beroende valpar i 7 familjer i början av januari. I samtliga familjer har minst en valp överlevt åtminstone 2 månader efter förlusten det vill säga fram till en ålder när de kunde försörja sig själva, i de flesta fall betydligt längre. I flera av dessa familjer kunde vi konstatera att samtliga valpar överlevt.

I ett revir (Amungen 2) sköts båda föräldradyren under licensjakten 2010, närmare bestämt den 5:e januari 2010. Enligt snöspåringsdata fanns det vintern 2009/10 fyra valpar i reviret. Fortsatta snöspårningar de närmast påföljande veckorna efter det föräldrarna skjutits visade att valparna besökte gamla kadaver samt även att de började jaga själva, och lyckades ta både ett rådjur och en räv. En månad efter föräldrarnas bortfall insamlades en spillning som DNA-analysen visade kom från en av valparna. Spillningen insamlades i en löpa från tre icke-revirmarkerande djur, förmodligen tre av revirets valpar. Efter detta har vi inga data från dessa valpar.

Vidare har vi bland våra radiomärkta vargar haft två familjer där den ena föräldern dött tidigt (illegal jakt i båda fallen) där vi också haft radiomärkta valpar och således kunnat följa deras överlevnad i detalj. I ena fallet (Hagfors 1998, tre märkta valpar) dog fadern i december, och i andra fallet (Grangärde 2002, två märkta valpar) dog modern i november. Samtliga dessa fem radiomärkta valpar överlevde längre än till ett års ålder.

Vid en rundfråga till ett antal internationella kollegor har vi fått lite varierande svar, men det är ändå en consensus om att valpar från och med januari månad har en relativt god chans att överleva utan sina föräldrar, och att sannolikheten för överlevnad sedan ökar snabbt under vintern. Man pekar på vargars mycket höga flexibilitet och eminenta förmåga att finna mat. Förekomst av självdöda djur eller t.ex slaktrester efter jakt ökar sannolikheten för överlevnad.

Man pekar dock också på problemet med att föräldralösa valpar kan uppvisa ett oskyggt beteende och bli besvärande genom att uppträda nära mänskliga bosättningar. Sedan föreligger givetvis stora individuella skillnader mellan olika vargvalpar. Vissa vargar blir självständiga mycket tidigt. I vårt eget material är det tidigaste datum vi uppmätt för en frivillig utvandring ur föräldrareviret hos radiomärkta vargar slutet av januari, dvs vid 9 månaders ålder, och vi har ytterligare en utvandring i februari.

En sammanvägning av dessa data tycks visa att januari månad tycks vara en brytperiod för valparnas möjligheter att överleva helt utan föräldrar. En rimlig bedömning är därför att den 15 januari skulle kunna vara det tidigaste startdatum för generell jakt på varg i Skandinavien.

Den andra aspekten som måste beaktas vid sättande av jakttid för varg är risken att en hane skjuts bort från en parad tik vilket skulle innebära att den diande tiken skulle få stora problem att försörja sig själv under digivingsperioden och även att ensam förse valparna med tillräckligt mycket mat när de börjar äta fast föda. Därför bör jakttiden utformas så att den avslutas innan parningssäsongen börjar. Medeldatum för valpning hos sändarförsedda vargar i Skandinavien ligger runt 3-4 maj (Alfredéen 2006, Sand m fl. opublicerade data). Den senaste födseln inträffade 20 maj och den tidigaste runt 20 april. 95 % av valpningarna inträffar dock senare än 25 april. Dräktighetstiden beräknas hos varg vara ca 63 dagar med relativt liten variation (Kreeger 2003). Detta skulle innebära att 95 % av parningarna sker efter 20 februari. Om man vill undvika att dräktiga tikar blir ensamma med sin kull bör jakten således inte pågå längre än till 20 februari.

Sammanfattningsvis skulle detta kunna innebära att en generell jakttid på varg ej bör starta före 15 januari och att den bör avslutas senast 20 februari. Eftersom valparnas överlevnad tycks påverkas mycket lite om bara den ena föräldern dör skulle man kunna tänka sig att starta jakten tidigare än 15 januari om man inför en regel att jakten avlyses i ett visst revir när ett vuxet djur skjutits där. Likaså skulle det kunna vara möjligt att fortsätta jakten efter den 20 februari i revir där den reproducerande tiken redan är fälld, och spårningar i reviret visar att det endast finns ett revirmarkerande djur kvar. Dessa möjligheter förutsätter dock att man har mycket god information om de olika revirens utsträckning, något som långtifrån alltid är fallet.

Referenser

Alfredéen A-C. 2006. Denning behaviour and movement pattern during summer of wolves *Canus lupus* on the Scandinavian Peninsula. Examensarbete Nr 164 i Naturvårdsbiologi, Inst. för Naturvårdsbiologi, Sveriges lantbruksuniversitet.

Brainerd, André, Bangs, Bradley, Fontaine, Hall, Iliopoulos, Jiminez, Jozwiak, Liberg, Mack, Meier, Niemeyer, Pedersen, Sand, Schultz, Smith, Wabakken, Wydeven 2008. The Effects of Breeder Loss on Wolves. *J Wildl. Manage.* 72:89–98.

Kreeger T.J. 2003. The internal wolf: Physiology, Pathology and Pharmacology. Sid. 192-217 i Mech, L.D. & Boitani, L. (Eds.) *Wolves – behaviour, ecology, and conservation.* University of Chicago Press. Chicago & London.

Liberg, O, Sand, H., Chapron, G., Forlsund, P, Ahlqvist, P. och Ängsteg, I. 2009. Beskattung av den svenska vargstammen samt flyttning av varg inom landet för att förstärka vargstammens genetiska situation. En rapport till Naturvårdsverket från SKANDULV